Stichting Economic Board
Duin- en Bollenstreek

2027 Jaarplan

Van gezamenlijke ambities naar regionale uitvoering

Concept ten behoeve van bestuur – oktober 2026

Inhoud

Managementsamenvatting 4

1. Strategisch Kader 6
- Economische kracht vraagt om regionale samenwerking 6
- De regionale koers en de economische opdracht 6
- Gemeentelijke ambities en regionale opgaven 2026–2030 6
- Een samenhangende economische agenda 8
- Voortgang en resultaten 9
- Governance en organisatie 10
- Samenwerking en regionale positionering 11
- Stakeholdergroepen 12
- Regionale opgaven 13

2. Projecten per thema 14
- Regiodeal 16
  - GreenCampus Bollenstreek 17
  - Toekomst Zeker Telen 17
  - Remote Sensing II 17
- Samenwerking Greenport 18
  - Regiocertificering 18
  - Agriwater 18
- Onderwijs en Arbeidsmarkt 19
  - Human Capital Agenda 19
  - Tech Discovery Days 2027 19
- Innovatieclusters 20
  - Uitbouw Safety & Security 20
  - Open calls / Tenderdesk 20
- Energie 22
  - Smart Energy Hubs 22
- Regiobranding & Toerisme 23
  - De Tuin van Holland 23
  - Veilig Strandtoerisme 23

3. Budget per thema 24

4. Van gezamenlijke ambitie naar zichtbaar resultaat 25

Bijlagen 26
- Bijlage 1 – Brief aan de nieuwe colleges van 8 juli 2026 27
- Bijlage 2 – De vijf pijlers 31
- Bijlage 3 – Onafhankelijke monitoring door Ecorys 34
- Bijlage 4 – Economische koers en organisatie 37
- Bijlage 5 – Projectbeschrijvingen per thema 40

Managementsamenvatting

Ondernemers in de Duin- en Bollenstreek hebben ruimte, energie, personeel en innovatie nodig om te blijven ondernemen. Netcongestie belemmert groei en verduurzaming, personeelstekorten zetten bedrijven onder druk en de beschikbaarheid van ruimte en voldoende water van goede kwaliteit vraagt om gezamenlijke keuzes. Deze opgaven overstijgen gemeentegrenzen en raken de werkgelegenheid, leefbaarheid en welvaart van de hele streek. Ze vragen om een gezamenlijke regionale economische aanpak.

De Stichting Economic Board Duin en Bollenstreek (EBDB) brengt gemeenten, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke partners samen om die aanpak te realiseren. In juni 2023 gaven Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen de EBDB hiervoor een opdracht tot en met 2027. De EBDB verbindt lokale ambities en economische sectoren, ontwikkelt met partners kansrijke initiatieven en helpt de uitvoering en financiering op gang. Daarmee geeft zij invulling aan haar oproep aan de nieuwe colleges van 8 juli 2026: een gezamenlijke regionale economische uitvoeringsagenda met concrete acties, duidelijk eigenaarschap en meetbare resultaten.

> **Volgens onafhankelijke monitoring zijn in 2025 dertien projecten gestart, waarbij 133 partners betrokken waren.**

De uitvoering komt op stoom. Volgens de onafhankelijke monitoring door Ecorys zijn in 2025 dertien projecten gestart, waarbij 133 partners betrokken waren. De totale projectwaarde bedroeg circa € 1,7 miljoen, waarvan de EBDB ongeveer een kwart financierde. Iedere euro aan EBDB-projectbijdragen stond daarmee tegenover circa vier euro aan totale projectinvesteringen, inclusief de eigen bijdrage. Deze resultaten laten zien hoe regionale samenwerking partijen en middelen bijeenbrengt.
De structurele economische impact moet de komende jaren verder zichtbaar worden.

Het Jaarplan 2027 bouwt voort op de koers van 2026. De economische agenda rust op vijf pijlers: **Duurzame Greenport, Kennisintensieve Maakindustrie, Gezond Toerisme** en de crossover-pijlers **Duurzaamheid & Circulariteit** en **Human Capital**.

In 2027 wordt deze koers verder uitgewerkt in vijf strategische thema's: Samenwerking Greenport, Innovatieclusters, Regiobranding & Toerisme, Energie en Onderwijs en Arbeidsmarkt, met de Regiodeal als overkoepelend financierings- en uitvoeringsinstrument.

De inzet wordt expliciet verbonden met de coalitie- en raadsakkoorden 2026–2030 van de vijf gemeenten. Vanuit de collegebrief krijgen drie aanvullende aandachtsgebieden nadrukkelijk aandacht: ruimte om te ondernemen, dienstverlening aan ondernemers en waterkwaliteit. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor ruimtelijk beleid, vergunningverlening en gemeentelijke dienstverlening. De EBDB signaleert regionale knelpunten, verbindt partijen en helpt gezamenlijke oplossingen op gang.

In 2027 zet de EBDB met partners verdere stappen naar uitvoering. Partners werken aan collectieve energie-oplossingen via Smart Energy Hubs en bereiden een pilot met ontziltingstechniek voor de bollenteelt voor.

GreenCampus Bollenstreek verbindt kennis, onderwijs en ondernemers rond de toekomst van de Greenport. De Human Capital Agenda vormt de basis voor gerichte acties rond personeelstekorten. Binnen de kennisintensieve maakindustrie helpt de tenderdesk bedrijven aanvullende financiering te vinden en worden kansen voor defensietoepassingen verkend. De Tuin van Holland brengt partijen samen rond gastronomisch toerisme, met als ambitie meer regionale economische waarde en een betere spreiding over het jaar.
De Regiodeal vormt een overkoepelend financierings- en uitvoeringsinstrument voor regionale innovaties, met rijksmiddelen en regionale cofinanciering.

De kracht van de EBDB ligt in het verbinden van ondernemers, bestuurders, kennisinstellingen en andere regionale partners. De Boardleden zetten zich onbezoldigd in en brengen ondernemerschap, bestuurlijke ervaring, praktijkkennis en netwerken mee. Een klein en slagvaardig uitvoeringsteam van circa 4 fte verzorgt de dagelijkse coördinatie, ondersteuning en uitvoering. Ecorys volgt als onafhankelijke partij de voortgang. De uitvoering vraagt om structurele steun van de vijf gemeenten, cofinanciering en actieve inzet van regionale partners. Binnen de economische koers blijft ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en kansen.

> **De kracht van de EBDB ligt in het verbinden van ondernemers, bestuurders, kennisinstellingen en andere regionale partners.**

2027 is het laatste jaar van de huidige overeenkomst, maar de economische opgaven en de samenwerking lopen verder. Nu projecten in uitvoering komen en partners investeren, wil de EBDB dit momentum vasthouden. Dit jaarplan vormt daarom ook de basis voor vervolgafspraken met de nieuwe colleges en gemeenteraden. Concreet vraagt de EBDB de vijf gemeenten om het Jaarplan 2027 vast te stellen, het projectbudget van € 1.000.000 voor 2027 beschikbaar te stellen en in 2027 samen het gesprek te starten over de samenwerking na afloop van de huidige overeenkomst. Met gezamenlijk eigenaarschap en continuïteit in bestuurlijke en financiële steun bouwen we verder aan een vitale en toekomstbestendige economie voor de hele Duin- en Bollenstreek.

Strategisch Kader

1.1 Economische kracht vraagt om regionale samenwerking

De Duin- en Bollenstreek combineert bloeiende velden en aantrekkelijke kustplaatsen met innovatieve bedrijvigheid. De Greenport, het toerisme en de kennisintensieve maakindustrie geven de streek een sterke economische basis. De verbinding tussen ondernemerschap, landschap, kennis en technologie biedt kansen om die kracht verder te ontwikkelen.

Die ontwikkeling vraagt om gezamenlijke keuzes. De druk op de ruimte neemt toe, de energietransitie vraagt om nieuwe oplossingen en bedrijven moeten kunnen blijven vernieuwen. Woningbouw, klimaatadaptatie en economische ontwikkeling vragen ruimte in hetzelfde gebied. De uitdaging is om deze ambities met elkaar te verbinden en tegelijk de kwaliteiten van de streek te behouden. Regionale samenwerking helpt om knelpunten aan te pakken en kansen te benutten die de mogelijkheden van afzonderlijke gemeenten of sectoren overstijgen.

1.2 De regionale koers en de economische opdracht

De Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek 2040, opgesteld door Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen, schetst de brede visie op de ontwikkeling van de streek. Hierin komen wonen, landschap, economie, mobiliteit, duurzaamheid en klimaat samen. Drie kernkwaliteiten staan centraal: aantrekkelijke kustplaatsen en duinen, een duurzame Greenport en een regio waar het goed wonen en werken is.

Het advies van **Bureau BUITEN uit 2022** vertaalt deze brede regionale koers voor een belangrijk deel naar een economische uitvoeringsagenda. Het hoofddoel van de EBDB is een vitale en toekomstbestendige economie voor de Duin- en Bollenstreek in 2030. De agenda kent vijf pijlers: Duurzame Greenport, Kennisintensieve Maakindustrie en Gezond Toerisme, aangevuld met de crossover-pijlers Duurzaamheid & Circulariteit en Human Capital, die de andere pijlers versterken. Voor iedere pijler zijn concrete, meetbare doelen vastgesteld.

De EBDB brengt partijen, kennis en middelen samen om deze doelen te realiseren. Daarbij verbindt zij onder meer de Greenport, ruimte- en sensortechnologie, gezondheid, het mkb en toerisme. De inzet in 2027 vormt een samenhangend programma waarin initiatieven worden beoordeeld op hun bijdrage aan de economische doelen. Zo blijft de koers leidend en kan de EBDB met partners inspelen op nieuwe ontwikkelingen en kansrijke oplossingen. Hoofdstuk 2 laat per thema zien welke stappen in 2027 worden gezet; de volledige projectbeschrijvingen staan in Bijlage 5.

1.3 Gemeentelijke ambities en regionale opgaven 2026–2030

De coalitie- en raadsakkoorden 2026–2030 van de vijf gemeenten vormen een belangrijk vertrekpunt voor de ontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek. De lokale ambities voor wonen, leefbaarheid, duurzaamheid en bereikbaarheid zijn nauw verbonden met een sterke regionale economie. Ondernemers hebben daarvoor voldoende energie, ruimte, personeel en mogelijkheden voor innovatie nodig. Die voorwaarden vragen om samenwerking over gemeentegrenzen heen.

In haar brief van 8 juli 2026 heeft de EBDB de nieuwe colleges opgeroepen deze gezamenlijke economische opgaven nadrukkelijk te verbinden aan de uitwerking van hun akkoorden. Het jaarplan geeft hieraan invulling door de regionale economische doelen te verbinden aan concrete stappen in 2027.

.

Oproep aan de nieuwe colleges

Economische knelpunten houden niet op bij gemeentegrenzen. In haar **brief** van 8 juli 2026 roept de EBDB de vijf colleges op tot een gezamenlijke regionale economische uitvoeringsagenda.

Ondernemers hebben concrete oplossingen nodig voor netcongestie, ruimtegebrek, personeelstekorten, arbeidsmigratie en waterkwaliteit. Dat vraagt om gedeelde prioriteiten, duidelijk eigenaarschap, een werkbare planning en meetbare resultaten. Vanuit haar opdracht werkt de EBDB met gemeenten, ondernemers en andere partners aan deze uitvoering. Een gezamenlijke aanpak is nodig om de uitvoering verder te brengen.

Ruimte om te ondernemen

Bedrijven hebben ruimte nodig om te groeien, te verduurzamen en te innoveren. Tegelijkertijd concurreren werklocaties met andere ruimtevragen. Regionale afstemming helpt om de behoeften van bestaande bedrijven en kansen voor nieuwe bedrijvigheid in samenhang te bekijken. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het ruimtelijk beleid.
De EBDB brengt signalen en behoeften van ondernemers bijeen, verbindt deze met de regionale economische agenda en helpt partijen gezamenlijke initiatieven te ontwikkelen.

Dienstverlening aan ondernemers

Ondernemers hebben behoefte aan een herkenbaar aanspreekpunt, tijdige duidelijkheid over initiatieven en voorspelbare vergunningprocedures. De verantwoordelijkheid voor vergunningverlening en gemeentelijke dienstverlening ligt bij de gemeenten.
De EBDB signaleert knelpunten die in meerdere gemeenten spelen en brengt ondernemers en gemeenten bij elkaar om ervaringen te delen en gezamenlijke verbeteringen op gang te helpen. Zo kunnen economische initiatieven beter aansluiten op gemeentelijke procedures en mogelijkheden.

Waterkwaliteit

De kwaliteit en beschikbaarheid van water raken rechtstreeks aan de bollenteelt, natuur, recreatie, toerisme en leefbaarheid. Verzilting, landbouwemissies en de kwaliteit van recreatiewater vragen om een aanpak waarin economische en ecologische belangen samenkomen.
De EBDB verbindt ondernemers, overheden en kennispartners rond innovatieve oplossingen en gezamenlijke initiatieven. Daarmee krijgt water nadrukkelijker een plaats als economische randvoorwaarde binnen de regionale agenda.

Deze drie aandachtsgebieden versterken de bestaande inzet op energie, innovatie, de Greenport, toerisme en Human Capital. Hoofdstuk 2 laat zien hoe de EBDB met partners aan deze samenhangende opgaven werkt en welke stappen voor 2027 zijn voorzien.

1.4 Een samenhangende economische agenda

De vijf pijlers vormen samen de inhoudelijke basis van de economische agenda van de Duin- en Bollenstreek. Ze staan niet op zichzelf, maar zijn onderling verbonden en versterken elkaar.

Zo kunnen innovaties in de Greenport gebruikmaken van kennis en technologie uit de maakindustrie, dragen circulaire oplossingen bij aan een duurzamere economie en vraagt de ontwikkeling van alle sectoren om voldoende talent en een sterke arbeidsmarkt. De EBDB bewaakt deze samenhang en vertaalt de gezamenlijke koers naar regionale samenwerking en concrete uitvoering. Zie Bijlage 2 voor een uitgebreide beschrijving van de vijf pijlers.

In 2027 wordt deze koers uitgewerkt in vijf strategische thema's, die elk rechtstreeks aansluiten op een van de pijlers. Daarnaast is de Regiodeal het overkoepelende financierings- en uitvoeringsinstrument:

Pijler (waar de EBDB zich op inzet)	Vertaalt zich in strategisch thema 2027
Duurzame Greenport	Samenwerking Greenport
Kennisintensieve Maakindustrie	Innovatieclusters
Gezond Toerisme	Regiobranding & Toerisme
Duurzaamheid & Circulariteit (crossover)	Energie
Human Capital (crossover)	Onderwijs en Arbeidsmarkt
Alle pijlers (overkoepelend)	Regiodeal – financierings- en uitvoeringsinstrument

Overzicht pijlers EBDB en vertaling naar strategische thema's.

De Regiodeal is anders van aard. Dit instrument is niet gekoppeld aan één specifieke pijler, maar loopt dwars door de economische agenda heen. Binnen de Regiodeal komen opgaven uit verschillende pijlers samen en worden kennis, innovatie, werkgelegenheid en investeringen verbonden aan concrete projecten. De Regiodeal verbindt rijksmiddelen en regionale cofinanciering aan gezamenlijke opgaven; de inhoudelijke doelen blijven daarbij leidend.

De vijf strategische thema's vormen daarmee de vertaling van de vijf pijlers naar de uitvoering in 2027. Ze geven richting aan de activiteiten van de EBDB en maken zichtbaar hoe de regionale economische koers in concrete samenwerking en resultaten wordt omgezet. Hoofdstuk 2 beschrijft de inzet voor 2027 per strategisch thema.

1.5 Voortgang en resultaten

Sinds de start van de vernieuwde EBDB in 2024 monitort onderzoeksbureau Ecorys jaarlijks onafhankelijk de uitvoering van de Economische Uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek. De tweede rapportage beschrijft de voortgang over 2025. Zij maakt zichtbaar welke resultaten zijn bereikt en waar verdere versterking nodig is.

De uitvoering komt op stoom

Ecorys constateert dat de uitvoering in 2025 aan momentum heeft gewonnen. Dertien projecten zijn gestart, met in totaal 133 betrokken partners. In circa 30% van de projecten was de EBDB zelf projecteigenaar. Daarmee geeft zij volgens Ecorys steeds zichtbaarder invulling aan haar rol als aanjager, verbinder en mede-uitvoerder van de regionale economische ontwikkeling.

De gemonitorde projecten vertegenwoordigen een totale waarde van circa € 1,7 miljoen. Ongeveer 25 procent daarvan is door de EBDB gefinancierd. Iedere euro aan EBDB-projectbijdragen stond daarmee tegenover circa vier euro aan totale projectinvesteringen, inclusief de EBDB-bijdrage. Dit laat zien hoe de inzet van de EBDB samengaat met aanvullende investeringen van partners.

Gericht verder ontwikkelen

De uitvoering bevindt zich nog in een relatief vroege fase. Ecorys benadrukt dat het te vroeg is om de structurele economische impact vast te stellen. De rapportage biedt wel concrete aanknopingspunten om de uitvoering verder te versterken.

Een aanzienlijk deel van de capaciteit gaat naar relatiebeheer en afstemming met gemeenten. Ecorys adviseert de inzet geleidelijk sterker te richten op het ontwikkelen en realiseren van kansrijke initiatieven met het bedrijfsleven. Betere zichtbaarheid en vindbaarheid kunnen daarbij helpen om meer kwalitatief sterke initiatieven aan te trekken, met name vanuit het brede mkb.

Daarnaast adviseert Ecorys initiatiefnemers beter te ondersteunen bij de ontwikkeling van projecten en proposities. Ook ziet het bureau mogelijkheden om innovatie actiever te stimuleren, bijvoorbeeld via challenges of een matchingplatform. Deze aanbevelingen geven richting aan de verdere professionalisering van de projectontwikkeling en samenwerking.

Onafhankelijke monitoring en bijsturing

Ecorys gebruikt voor de monitoring een Theory of Change, die de inzet van de EBDB verbindt aan de beoogde resultaten. Het bureau kijkt naar capaciteit, netwerken en financiële bijdragen, en naar resultaten zoals samenwerking, verbindingen tussen sectoren en de kwaliteit van projecten. De jaarlijkse monitoring biedt de gemeenten en de EBDB inzicht in de voortgang en aanknopingspunten voor bijsturing.

De volledige rapportage wordt als Bijlage 3 bij dit jaarplan opgenomen.

1.6 Governance en organisatie

De meerwaarde van de Board ligt in de combinatie van ondernemerschap, bestuurlijke ervaring en regionale betrokkenheid. De leden brengen praktijkkennis en relevante netwerken in. Zij signaleren ontwikkelingen en knelpunten rond onder meer netcongestie, arbeidsmarkt, ruimte en toerisme en helpen deze te vertalen naar regionale kansen en prioriteiten.

Deze onafhankelijke, ondernemende blik vormt een aanvulling op de ambtelijke en bestuurlijke overlegstructuren en versterkt de verbinding met de praktijk van ondernemers.

Het organisatiemodel van de EBDB sluit aan bij het advies van Bureau BUITEN: een Board die strategisch richting geeft en een compacte uitvoeringsorganisatie die de tactische en operationele uitvoering verzorgt. Een duidelijke rolverdeling en bijbehorend mandaat ondersteunen de samenwerking. Ook de aanbeveling om de voortgang onafhankelijk te monitoren is gerealiseerd via de jaarlijkse monitoring door Ecorys.

In 2027 werkt de EBDB verder aan de samenwerking tussen de Board, de uitvoeringsorganisatie en de deelnemende gemeenten, met een heldere rolverdeling, passend mandaat en transparante verantwoording. Bureau BUITEN adviseerde daarnaast om de vertegenwoordiging van onderwijs en zorg in de Board structureler te organiseren. Deze aanbeveling blijft een aandachtspunt voor de verdere ontwikkeling van de organisatie.

1.7 Samenwerking en regionale positionering

De EBDB opereert in een breed regionaal netwerk waarin gemeenten, ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke partners samenwerken aan de economische ontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek. De vijf gemeenten – Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen – vormen de bestuurlijke basis van deze regionale economische samenwerking. Zij verbinden de regionale economische agenda met hun lokale ambities en prioriteiten.

Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek is een belangrijke samenwerkingspartner. Beide organisaties werken vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid aan de toekomstbestendigheid van de Greenport. Waar hun agenda's elkaar raken, trekken zij waar mogelijk gezamenlijk op, bijvoorbeeld op het gebied van innovatie, verduurzaming, toerisme en kennisontwikkeling.

Ook buiten de Duin- en Bollenstreek werkt de EBDB samen met economische netwerken en partners. Key Region Leiden verbindt zeven gemeenten, kennisinstellingen, ondernemersorganisaties en innovatieclusters in en rond Leiden, Katwijk en Noordwijk. Katwijk en Noordwijk nemen hieraan deel; ook NL Space Campus en Unmanned Valley maken deel uit van dit netwerk. Deze samenwerking biedt de EBDB kansen om kennis en netwerken te verbinden en gezamenlijke economische opgaven op een hoger schaalniveau te agenderen. De gezamenlijke agenda van de vijf gemeenten in de Duin- en Bollenstreek blijft daarbij het uitgangspunt.

Zo vervult de EBDB een verbindende rol op verschillende schaalniveaus: binnen de Duin- en Bollenstreek, tussen sectoren en richting bovenregionale partners. De EBDB brengt partijen en initiatieven bij elkaar en helpt gezamenlijke economische kansen te vertalen naar samenwerking en concrete projecten.

> **Stichting dotSPACE brengt satellietdata en ruimtetechnologie naar de praktijk.**
> **Met masterclasses, hackathons en pilotprojecten activeren we innovatieve oplossingen voor uitdagingen op het gebied van onder meer water, landbouw, energie en defensie.**
>
> **De EBDB helpt ons daarbij door regionale vraagstukken en partijen bij elkaar te brengen, projectideeën verder uit te werken en financiering voor innovatieprojecten te helpen organiseren.**

Stichting dotSPACE, gevestigd op de NL Space Campus, Noordwijk

1.8 Stakeholdergroepen

De EBDB richt zich op vijf stakeholdergroepen, die ieder vanuit een eigen rol bijdragen aan een sterke en toekomstbestendige regio:

- **Bestuurders** – wethouders en raadsleden die kaders stellen, regionale samenwerking mogelijk maken en bestuurlijk draagvlak bieden.
- **Bedrijfsleven** – ondernemers en bedrijven die de motor vormen van innovatie, werkgelegenheid en economische groei.
- **Bewoners** – inwoners die profiteren van een sterke economie, brede welvaart en een aantrekkelijke en leefbare regio.
- **Bezoekers** – toeristen en recreanten die bijdragen aan de regionale economie en voor wie de Duin- en Bollenstreek een aantrekkelijke, gastvrije en duurzame bestemming wil zijn.
- **Beloften** – leerlingen, studenten en starters die het toekomstige talent van de regio vormen. Onderwijs- en kennisinstellingen helpen hen zich te ontwikkelen en versterken daarmee de regionale kennisbasis, innovatiekracht en arbeidsmarkt.

De vijf stakeholdergroepen zijn nauw met elkaar verbonden. Een vitale regionale economie draagt bij aan werkgelegenheid en brede welvaart. Andersom zijn talent, ondernemerschap, kennis en een aantrekkelijke leefomgeving onmisbaar voor de economische ontwikkeling van de regio.

De EBDB verbindt de betrokken partijen en belangen en stimuleert samenwerking tussen sectoren en over gemeentegrenzen heen.

1.9 Regionale opgaven

Naast de aandachtsgebieden uit paragraaf 1.3 zijn energie, personeel, verduurzaming, waterkwaliteit en toerisme bepalend voor de economische toekomst van de Duin- en Bollenstreek. Deze opgaven raken meerdere sectoren en vragen om gezamenlijke regionale uitvoering, zodat ondernemers kunnen blijven investeren en zich ontwikkelen.

- **Energie en netcongestie:** de beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet remt groei, innovatie en verduurzaming. De regio heeft collectieve energieoplossingen en gezamenlijke afstemming op bedrijventerreinen nodig, naast voorzieningen voor inwoners.

- **Arbeidsmarkt en arbeidsmigratie:** personeelstekorten vormen een structurele beperking voor sierteelt, horeca, toerisme, logistiek, techniek en zorg. Een regionale aanpak moet huisvesting, registratie, toezicht en de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt met elkaar verbinden.

- **Duurzame Greenport:** de internationaal toonaangevende sierteelt staat onder druk door milieuimpact, energievraag en maatschappelijk draagvlak. Verduurzaming en innovatie zijn nodig om de economische kracht van de sector te behouden en verder te ontwikkelen.

- **Waterkwaliteit als economische randvoorwaarde:** waterkwaliteit raakt direct aan Greenport, landbouw, recreatie en leefbaarheid. Opgaven rond de Kaderrichtlijn Water, blauwalg, recreatiewater en landbouwemissies vragen om een gezamenlijke economische én ecologische aanpak.

- **Toekomstbestendig toerisme:** toerisme is een belangrijke economische drager. Spreiding, verduurzaming en de ontwikkeling van gezond en zakelijk toerisme bieden kansen om economische waarde toe te voegen en de druk op de leefomgeving beheersbaar te houden.

De EBDB brengt partners rond deze opgaven samen en helpt gezamenlijke initiatieven verder te ontwikkelen. Hoofdstuk 2 beschrijft welke stappen in 2027 worden gezet en hoe deze bijdragen aan de economische doelen.

Projecten per thema

In 2027 vertaalt de EBDB haar koers naar concrete uitvoering binnen de vijf strategische thema's. Als initiator, verbinder en aanjager van publiek-private samenwerking richt de EBDB zich niet op beleidsontwikkeling, maar op het realiseren van innovatieprojecten, het verbinden van partijen en het aantrekken van aanvullende financiering.

Per thema lichten we toe aan welke regionale opgave de EBDB in 2027 werkt en welke projecten laten zien hoe dat bijdraagt aan het hoofddoel: een vitale en toekomstbestendige economie voor de Duin- en Bollenstreek. De volledige projectbeschrijvingen (inhoud, partners, fase en stap voor 2027) staan voor de projecten die in 2027 doorlopen of concrete kans van slagen hebben in Bijlage 5.

De genoemde projecten bevinden zich in verschillende fasen. Sommige lopen door uit eerdere jaren of gaan in 2027 in uitvoering. Andere zijn nog in verkenning of voorbereiding en worden beoordeeld op haalbaarheid, financiering, capaciteit, deelname van partners en bijdrage aan de regionale economische agenda.

Waar nodig volgt nog een besluit van de Board. Opname in dit jaarplan betekent daarom niet automatisch dat een project definitief doorgaat of dat hiervoor al financiering is toegekend. De projectenportefeuille is een momentopname en kan in de loop van het jaar wijzigen door besluitvorming, nieuwe ontwikkelingen of kansen; de strategische koers blijft daarbij leidend.

De projectenportefeuille van de EBDB omvat momenteel 46 projecten, verdeeld over de vijf pijlers en de vijf strategische thema's uit hoofdstuk 1. De projecten doorlopen een vaste funnel van concept tot uitvoering en afronding. Op dit moment bevindt het grootste deel zich nog in de concept- en uitwerkingsfase (de planvormingsfases); 14 projecten zijn al in uitvoering en 5 lopen richting afronding. Voor 24 van de 46 projecten wordt een sterke kans van slagen in 2027 ingeschat. De totale omvang van de portefeuille (idee tot en met uitvoering) wordt geraamd op € 1,8 à 2 miljoen.

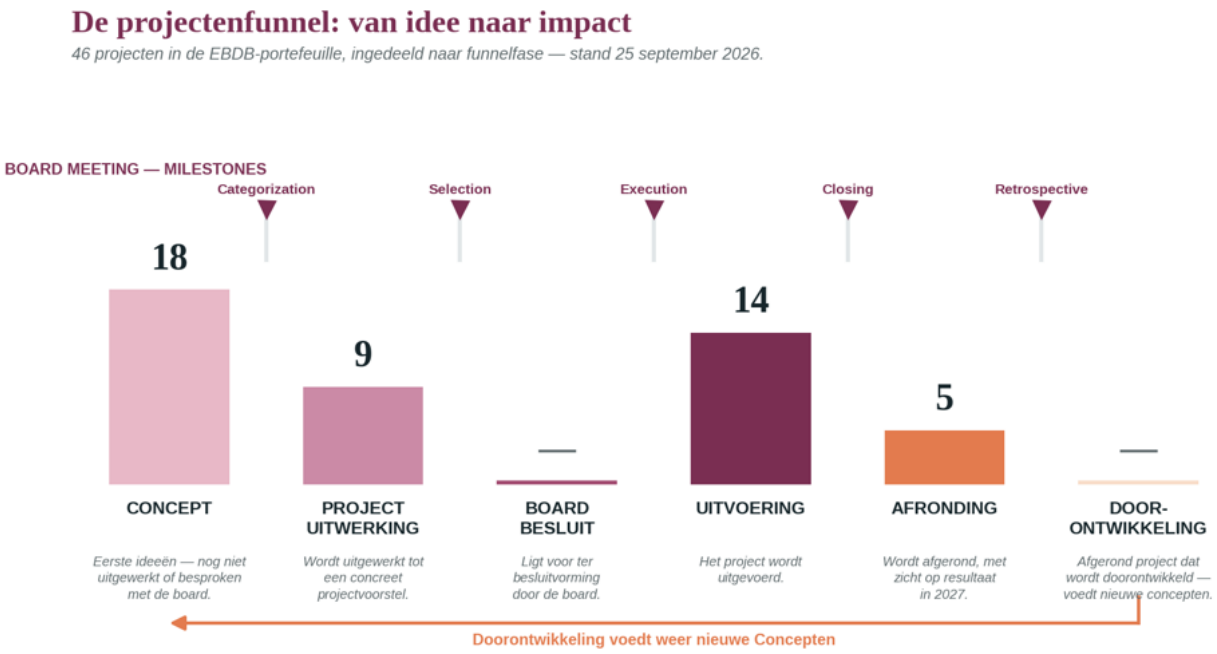

De projectenfunnel: aantal projecten per fase (stand per sept '26), met de bijbehorende beslismomenten van de Board.

MUZ

2.1 Regiodeal

In 2025 is aan de Duin- en Bollenstreek, als onderdeel van de Sierteeltregio, een Regiodeal toegekend. Het betreft een breed partnerschap van veertien gemeenten, het Hoogheemraadschap van Rijnland, Regio Holland Rijnland, de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland, de Greenports Aalsmeer, Boskoop en Duin- en Bollenstreek en onderwijs- en kennisinstellingen zoals Yuverta, mboRijnland, InHolland, WUR, Keukenhof, NL Space Campus en Unmanned Valley.

Voor de Regiodeal Sierteeltregio heeft het Rijk € 10 miljoen beschikbaar gesteld, onder de voorwaarde dat de regio eveneens € 10 miljoen bijdraagt. De uitvoering is op 1 januari 2026 gestart en loopt tot en met 31 december 2029. Het programma kent drie programmalijnen: Gezonde en vitale leefomgeving, Duurzame en veerkrachtige arbeidsmarkt en Verbeteren van de positie van arbeidsmigranten. De EBDB is betrokken bij de eerste twee programmalijnen.

Scan voor info

In 2027 verschuift de aandacht binnen de Regiodeal van planvorming naar uitvoering. De Regiodeal maakt het mogelijk om met rijksmiddelen en regionale cofinanciering innovaties in de sierteelt te ontwikkelen en op te schalen die de regio op eigen kracht niet had kunnen realiseren.

De EBDB vervult binnen de Regiodeal een coördinerende en aanjagende rol: zij begeleidt projectvoorstellen, bewaakt de samenhang met de regionale economische agenda en zorgt dat regionale partijen en middelen goed op elkaar aansluiten. In 2027 richt de EBDB zich op de uitvoering van Toekomst Zeker Telen en Remote Sensing II en op de voorbereiding van GreenCampus Bollenstreek.

> **De EBDB vervult binnen de Regiodeal een coördinerende en aanjagende rol: zij begeleidt projectvoorstellen, bewaakt de samenhang met de regionale economische agenda en zorgt dat regionale partijen en middelen goed op elkaar aansluiten.**

De rol die de EBDB op dit vlak vervult bleek recent uit de toegekende Regiodealsubsidie voor het project Toekomst Zeker Telen, waarin ijzeroxide als duurzame energiedrager wordt ingezet. Een mooi voorbeeld van wat gezamenlijke regionale uitvoeringskracht kan opleveren, inclusief kansen voor de maakindustrie en extra ruimte op het elektriciteitsnet.

Uitgelichte projecten

GreenCampus Bollenstreek (planvormingsfase)

Een kennis- en innovatieomgeving waarin onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven rond de Greenport samenkomen. Na het haalbaarheidsonderzoek uit 2026 wordt in 2027 gezocht naar een geschikte fysieke locatie en wordt een aanvraag voor de Regiodeal voorbereid. De campus draagt bij aan het behouden en ontwikkelen van talent in de regio en ondersteunt ondernemers bij de transitie naar een duurzame en toekomstbestendige sector.

Scan voor info

Toekomst Zeker Telen (uitvoeringsfase)

Een pilot bij een bollenteler toont aan dat de teelt met een ijzerpoederverbrandingscentrale volledig van het gas af kan, zonder last van netcongestie. In september 2026 is vanuit de Regiodeal € 500.000 aan dit project toegekend. Het project laat zien hoe verduurzaming en economische continuïteit van de Greenport hand in hand gaan, en vormt de basis voor verdere opschaling in de regio.

Scan voor info

Remote Sensing II (uitvoeringsfase)

In dit project wordt met drones, sensortechnologie, satellietbeelden en kunstmatige intelligentie ziekte-beelden in planten vroegtijdig herkend, zodat niet het hele veld maar alleen de zieke planten worden behandeld. Dat vermindert het gebruik van gewas-beschermingsmiddelen aanzienlijk.

Scan voor info

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

2.2 Samenwerking Greenport

De Greenport is een belangrijke economische pijler van de Duin- en Bollenstreek. De EBDB werkt daarom nauw samen met Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek, waarbij beide organisaties vanuit hun eigen rol bijdragen aan een toekomst-bestendige bollen- en sierteeltsector.

Waar de Stichting Greenport zich primair richt op de landbouwtechnische ontwikkeling van de sector, richt de EBDB zich op de economische randvoorwaarden: innovatie, infrastructuur en samenwerking.

Een belangrijk deel van de Greenport-activiteiten wordt ontwikkeld en uitgevoerd binnen de Regiodeal Sierteeltregio, waaronder GreenCampus Bollenstreek, Toekomst Zeker Telen en Remote Sensing II (zie paragraaf 2.1). De Regiodeal vormt daarmee een belangrijke basis voor de gezamenlijke inzet op innovatie, verduurzaming, kennisontwikkeling en talent in de Greenport.

Daarnaast werkt de EBDB samen met Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek aan doelsturing in de teelt en verkent zij nieuwe innovaties op het gebied van water, bodem en data. Met een gezamenlijke regionale aanpak blijft deze voor Nederland economisch cruciale sector ook op de lange termijn sterk.

Uitgelichte projecten

Regiocertificering (uitvoeringsfase)

Een pilot waarin doelsturing in de praktijk wordt toegepast, inmiddels in het derde jaar. In het vervolg staat de vraag centraal hoe doelsturing in de Duin- en Bollenstreek op een toekomstbestendige manier kan worden geborgd. Zo helpt het project telers om milieudoelen te halen en tegelijk ruimte te houden om te ondernemen.

Scan voor info

Agriwater (planvormingsfase)

Verzilting bedreigt op langere termijn de bollenteelt in grote delen van de regio. Samen met Hoogheemraadschap Rijnland, Greenport Duin- en Bollenstreek, KAVB en LTO onderzoekt de EBDB of een innovatieve ontziltingstechniek geschikt is voor de bollenteelt, met als doel in 2027 een pilot te starten. Het project draagt bij aan de waterzekerheid en daarmee aan de toekomstbestendigheid van de Greenport. Daarnaast lopen binnen dit thema de projecten Geodata en Agri-drone school.

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

2.3 Onderwijs en Arbeidsmarkt

Een sterke regionale economie vraagt om voldoende goed opgeleide vakmensen en een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De EBDB brengt bedrijven, onderwijsinstellingen en gemeenten bij elkaar om talent voor de regio te behouden en te ontwikkelen.

Voor sierteelt, horeca, toerisme, logistiek, techniek en zorg is de beschikbaarheid van personeel een structurele randvoorwaarde. Naast opleiding en talentontwikkeling vraagt dit om een gezamenlijke regionale aanpak van arbeidsmigratie, huisvesting en registratie. In 2027 richt de EBDB zich op het uitvoeren en opstarten van projecten die aan deze opgaven bijdragen.

Uitgelichte projecten

Human Capital Agenda (planvormingsfase)

Na een regionale verkenningssessie met de vijf gemeenten, NL Space Campus, Unmanned Valley, Bedrijfsleven Bollenstreek en Stichting Fioretti bepaalt de EBDB in 2027 waar de belangrijkste lacunes op de regionale arbeidsmarkt liggen en ontwikkelt zij concrete acties en projecten. De agenda vormt daarmee het fundament voor een gerichte, gezamenlijke aanpak van personeelstekorten in de regio.

Tech Discovery Days 2027 (planvormingsfase)

Een driedaags techniek- en maakfestival op Unmanned Valley, waar jongeren en andere inwoners laagdrempelig kennismaken met onder meer drones, robotica en kunstmatige intelligentie. Het evenement vergroot de interesse in technische opleidingen en beroepen en brengt bedrijven, onderwijs en overheden zichtbaar bij elkaar. Zo draagt het bij aan technisch talent voor de kennisintensieve maakindustrie in de regio.

Overige projecten binnen dit thema: Hot Takes, Regionale aanpak arbeidsmigratie, AI voucher programma en Jongeren, democratie en participatie.

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

2.4 Innovatieclusters

De economische groei van de Duin- en Bollenstreek wordt in toenemende mate gedragen door kennis-intensieve bedrijven. De EBDB richt zich in 2027 opnieuw op de samenwerking binnen de regionale innovatieclusters rond Unmanned Valley, NL Space Campus, ESA-ESTEC en andere kennisinstellingen. Zij ondersteunt start-ups en scale-ups bij groei en financiering en helpt de clusters nieuwe markten aan te boren.

Daarmee draagt de EBDB bij aan de ambitie om meer bedrijven met innovatieve ideeën aan financiering te koppelen en het aantal kennisintensieve arbeids-plaatsen te laten groeien.

Uitgelichte projecten

Uitbouw Safety & Security (planvormingsfase)

Met de sterke groei van het Nederlandse defensie-budget liggen er kansen voor de regio. Samen met de NIDV, Unmanned Valley en NL Space Campus verkent de EBDB hoe de clusters sterker kunnen worden gepositioneerd voor defensietoepassingen en Industriële Participatie. In 2027 worden de gesprekken uitgebreid naar de ministeries van Economische Zaken en Defensie, met als doel vanaf 2028 meer defensie-investeringen en opdrachten naar de regio te halen.

> **Met onze innovatieve aluminiumlucht-batterij werken we aan een oplossing voor netcongestie. De Economic Board Duin en Bollenstreek helpt ons om deze innovatie in de regio te testen en de pilot te financieren.**
> **Zo brengen we innovatie sneller van ontwikkeling naar de praktijk.**

ZemQuest, NL Space Campus, Noordwijk

Open calls / Tenderdesk (uitvoeringsfase)

De in 2026 opgezette tenderdesk helpt start-ups, scale-ups en mkb-bedrijven bij het vinden van nationale en Europese subsidies en investeerders. Daarmee draagt het project direct bij aan het aantrekken van aanvullende financiering naar de regio, een punt waarop dit thema volgens de monitoring van Ecorys nog achterbleef.

Overige projecten binnen dit thema: Hackathons 2027, Autonome veerdienst, Incubator programma 2027, Pilot ‘ZemQuest-batterij’ en Ouderenzorg monitoring.

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

2.5 Energie

Netcongestie vormt een van de grootste belemmeringen voor de economische ontwikkeling van de regio. Zonder voldoende netcapaciteit kunnen bedrijven niet elektrificeren, uitbreiden, laden, koelen of produceren. Daarom blijft energie in 2027 een belangrijk speerpunt van de EBDB. Daarnaast werkt zij aan verduurzaming van het energiegebruik en circulaire toepassingen, waaronder circulaire brandstoffen en bouwpanelen uit reststromen.

Collectieve energieoplossingen vragen om samenwerking tussen ondernemers, gemeenten, netbeheerders en andere partners. De EBDB brengt partijen bij elkaar en helpt gezamenlijke initiatieven te ontwikkelen. Daarbij moeten de energiebehoefte, benodigde opslag- en opwekcapaciteit, geschikte locaties en de businesscase in samenhang worden uitgewerkt.

Uitgelichte projecten

Smart Energy Hubs (deels uitvoeringsfase, deels planvormingsfase)

Voor twee beoogde hubs in het noordoosten en het zuidwesten van de regio worden de mogelijkheden onderzocht om duurzame opwek te combineren met opslag, conversie en collectieve laadinfrastructuur. Fase 1 brengt de energiebehoefte en zoekgebieden in kaart. In 2027 volgt in fase 2 de keuze voor concrete locaties. De hubs zijn gericht op het verminderen van netcongestie en het creëren van ruimte voor bedrijven om te blijven ondernemen en groeien.

Overige projecten binnen dit thema: Energiecongres en Circulaire bouwpanelen.

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

2.6 Regiobranding & Toerisme

Een sterke economie vraagt ook om een herkenbare en aantrekkelijke regio. De EBDB zet in op de verdere ontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek als hoogwaardige bestemming voor wonen, werken, ondernemen en recreëren. Gezond en zakelijk toerisme, de kuuroordstatus en een sterk regionaal profiel zijn daarbij speerpunten.

De ambitie is dat de Duin- en Bollenstreek dé regio voor gezond toerisme in Nederland wordt. Een langere verblijfsduur, hogere bestedingen per bezoeker en meer zorg- en verblijfsvoorzieningen zijn doelen voor de komende jaren. Dit vraagt naast regiobranding om investeringsruimte en regionale afstemming rond verblijfsrecreatie, indoorvoorzieningen en bereikbaarheid. De EBDB brengt ondernemers, gemeenten en partners bij elkaar om hieraan te werken.

Scan voor info

Uitgelichte projecten

De Tuin van Holland (uitvoeringsfase)

Ondernemers, horeca, kennisinstellingen en overheden werken samen aan een herkenbare regionale bestemming voor gastronomisch toerisme, waarin streekproducten, bollenteelt, landschap, kust en erfgoed samenkomen. De EBDB draagt financieel en inhoudelijk bij aan de verkenningsfase. De ambitie is om meer regionale economische waarde te creëren en het toerisme beter over het jaar te spreiden.

Veilig Strandtoerisme (uitvoeringsfase)

Samen met de reddingsbrigades van Katwijk en Noordwijk, Unmanned Valley en andere partners wordt een complete operationele voorziening opgebouwd, zodat de reddingsbrigades zelfstandig reddingswerk met drones kunnen uitvoeren. Het project verbindt de kennis van het regionale innovatiecluster met een veilige en aantrekkelijke kust en laat zien hoe de thema's elkaar versterken.

Scan voor video

Overige projecten binnen dit thema: Cascade-effecten toerisme Duin- en Bollenstreek, Nature in Balance, Regiobranding, Congresfonds, Werken aan vitaliteit/Wellnessweek, Optimale bezetting sportfaciliteiten, Tech Discovery Days, LOCOMAT revalidatietoerisme en Het Bollenbal.

Alle projectbeschrijvingen zijn opgenomen in Bijlage 5. >

Budget per thema

In overeenstemming met de op 22 juni 2023 ondertekende opdracht vraagt de EBDB voor 2027 een projectbudget van € 1.000.000.

De onderstaande tabel toont de verdeling van dit budget over de vijf strategische thema's: Samenwerking Greenport, Innovatieclusters, Regiobranding & Toerisme, Energie en Onderwijs en Arbeidsmarkt, met de Regiodeal als overkoepelend financierings- en uitvoeringsinstrument.
De bedragen betreffen uitsluitend het projectbudget. Het uitvoeringsbudget van de EBDB wordt afzonderlijk gefinancierd.

Met dit budget kan de EBDB kansrijke initiatieven verder ontwikkelen en tot uitvoering brengen.
De verdeling is gebaseerd op de huidige projectenportefeuille en inzichten bij het opstellen van dit jaarplan.

Toekenning aan afzonderlijke projecten vindt plaats op basis van hun bijdrage aan de economische agenda, haalbaarheid, financiering, beschikbare capaciteit en deelname van partners, met waar nodig besluitvorming door de Board. De budgetverdeling kan gedurende het jaar wijzigen als projecten worden aangepast, gefaseerd, uitgesteld of niet doorgaan, of als nieuwe kansrijke initiatieven worden toegevoegd.

Thema	Budget (€)
Energie	280.000
Innovatieclusters	105.000
Onderwijs & Arbeidsmarkt	182.500
Regiobranding & Toerisme	155.000
Regiodeal	250.000
Samenwerking Greenport	150.000
Totaal	**1.122.500**

Van gezamenlijke ambitie naar zichtbaar resultaat

De regionale economische samenwerking levert resultaat op. Het rapport van Ecorys over 2025 laat zien dat partners samen investeren in concrete projecten (zie paragraaf 1.5).
Ondernemers, gemeenten en kennispartners brengen samen kennis, middelen en initiatieven bijeen. In 2027 bouwen we daarop voort.

Dat is nodig, want de economische opgaven blijven urgent. Netcongestie, ruimte voor ondernemerschap, personeelstekorten, waterkwaliteit en verduurzaming raken bedrijven in de hele Duin- en Bollenstreek.
De ontwikkeling van de vijf pijlers – Duurzame Greenport, Kennisintensieve Maakindustrie, Gezond Toerisme, Duurzaamheid & Circulariteit en Human Capital – vraagt om samenwerking tussen sectoren en over gemeentegrenzen heen. Dit jaarplan laat zien hoe de EBDB vanuit haar opdracht met partners aan deze opgaven werkt.

De inzet wordt concreet in onder meer de ontwikkeling van Smart Energy Hubs, de voorbereiding van een ontziltingspilot voor de bollenteelt, de Human Capital Agenda en het benutten van nieuwe markten voor de kennisintensieve maakindustrie. Ook de samenwerking rond gastronomisch toerisme en veilig strandtoerisme laat zien hoe regionale kennis en ondernemerschap elkaar versterken. Deze initiatieven verbinden de economische agenda aan de praktijk van ondernemers en aan de ambities van de vijf gemeenten.

De EBDB organiseert samenwerking rond opgaven die afzonderlijke partijen niet zelfstandig kunnen oplossen. Gemeenten behouden hun verantwoordelijkheid voor ruimtelijk beleid, vergunningverlening en dienstverlening. Ondernemers en andere partners brengen hun eigen kennis, middelen en inzet mee.
De EBDB verbindt deze bijdragen en helpt gezamenlijke initiatieven verder richting uitvoering.

> **De EBDB organiseert samenwerking rond opgaven die afzonderlijke partijen niet zelfstandig kunnen oplossen.**

Om deze ontwikkeling vast te houden, zijn gezamenlijk eigenaarschap en structureel bestuurlijk en financieel draagvlak van de vijf gemeenten nodig. Ook cofinanciering door het Rijk, de Europese Unie, provincies, kennisinstellingen en het bedrijfsleven en de actieve inzet van regionale partners blijven noodzakelijk.
De onafhankelijke monitoring door Ecorys maakt de voortgang inzichtelijk en ondersteunt bijsturing.

De oproep uit de collegebrief van juli 2026 blijft daarmee actueel: verbind lokale ambities aan een gezamenlijke regionale economische uitvoeringsagenda, met duidelijk eigenaarschap en meetbare resultaten. In 2027 loopt de huidige overeenkomst af, terwijl de uitvoering juist resultaat begint op te leveren. Met dit jaarplan wil de EBDB die ontwikkeling voortzetten en met de nieuwe colleges en gemeenteraden de basis leggen voor vervolgafspraken.
Zo bouwen we samen verder aan een vitale en toekomstbestendige economie voor iedere gemeente en voor de Duin- en Bollenstreek als geheel.

Bijlagen bij dit jaarplan

Aan de colleges van Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijk en Teylingen

Bijlage 1 - Brief aan nieuwe colleges

Katwijk, 8 juli 2026

Geachte colleges van de Duin- en Bollenstreek,

Van harte gefeliciteerd met de vorming van uw nieuwe colleges. Wij wensen u veel succes bij de uitvoering van de ambities voor de komende bestuursperiode.

Afgelopen weken hebben wij kennisgenomen van de vijf coalitieakkoorden voor de periode 2026-2030. De aandacht voor wonen, leefbaarheid, duurzaamheid, bereikbaarheid, recreatie en een aantrekkelijke leefomgeving laat zien dat de gemeenten werken aan een sterke toekomst voor hun inwoners.

Echter tegelijkertijd zijn een aantal zaken onderbelicht en missen we een concrete regionale aanpak om de grote en urgente regionale problemen aan te pakken. Veel van de economische knelpunten die ondernemers dagelijks ervaren, zijn niet alleen lokaal maar vooral ook regionaal van aard. Zij overschrijden gemeentegrenzen, vragen om gezamenlijke keuzes en vereisen een meerjarige uitvoering. Juist daarom is dit het moment om niet alleen lokale ambities vast te leggen, maar ook de gedeelde regionale economische agenda te versterken.

Zonder een tastbare gezamenlijke regionale aanpak worden de urgente problemen die ondernemers dagelijks ervaren niet opgelost. Onze oproep is eenvoudig: borg in de definitieve coalitie- en raadsakkoorden expliciet een gezamenlijke regionale economische uitvoeringsagenda, met concrete projecten, duidelijk eigenaarschap en meetbare resultaten.

Hieronder lichten wij dit graag verder toe aan de hand van concrete en actuele vraagstukken, die de urgentie van een gezamenlijke regionale aanpak illustreren.

Voor de ondernemers in onze regio zijn de belangrijkste vragen zeer concreet: is er voldoende stroom om te kunnen uitbreiden of verduurzamen? Is er ruimte om te ondernemen? Kunnen vergunningen sneller en voorspelbaarder worden behandeld? Is er voldoende personeel beschikbaar? Kan arbeidsmigratie fatsoenlijk en praktisch worden georganiseerd? Is er ruimte voor kwalitatieve groei van toerisme en recreatie? En hoe worden bedrijven geholpen bij de transitie naar een duurzame, circulaire en emissiearme economie?

Op bovenstaande vragen geven de akkoorden ons inziens nog onvoldoende gezamenlijk en concreet antwoord. De regionale economie van de Duin- en Bollenstreek rust op een aantal sterke pijlers: de Greenport/sierteelt, de kennisintensieve maakindustrie, Space, Unmanned Valley, toerisme en recreatie. Het rapport van Bureau BUITEN, Bureau Blaauwberg, de door de colleges eerder vastgestelde uitvoeringsagenda en de Strategische Agenda Ruimte Duin- en Bollenstreek 2040 benadrukken dat deze economische kracht alleen behouden en versterkt kan worden door regionale samenwerking, programmatische

uitvoering en concrete projecten. Denk aan energiehubs, remote sensing, verduurzaming van de Greenport, versterking van de kennisintensieve maakindustrie, gezond toerisme, regio-branding en een toekomstbestendige

arbeidsmarkt. Een recent voorbeeld hiervan is het project Toekomst Zeker Telen waar IJzerpoeder als duurzame energiedrager wordt ingezet en waarbij ook de lokale maakindustrie een kans krijgt deze te bouwen en te onderhouden waarmee er ruimte op het net komt om huizen en bedrijven versneld aan te sluiten zonder netverzwaring.

In de nu voorliggende akkoorden herkennen wij bovenstaande thema's maar beperkt en niet als uitvoeringsopgave voor ondernemers en het waarborgen van de zo gewenste brede welvaart. Een belangrijk voorbeeld is netcongestie. Voor bedrijven is dit inmiddels geen abstract duurzaamheidsvraagstuk meer, maar een directe beperking op groei, continuïteit, innovatie en verduurzaming. Bedrijven kunnen niet elektrificeren, uitbreiden, laden, koelen of produceren als netcapaciteit ontbreekt. De regionale uitvoeringsagenda noemt energiehubs als concreet project, maar in de gemeentelijke akkoorden komt deze aanpak nog onvoldoende expliciet en gezamenlijk terug. Juist hier is regionale regie nodig: welke bedrijventerreinen krijgen prioriteit, welke bedrijven doen mee, welke opslag- en opwekcapaciteit is nodig, wie organiseert de businesscase en hoe zorgen gemeenten voor snelle ruimtelijke en vergunning-technische medewerking?

Ook op het gebied van arbeidsmarkt en arbeidsmigratie ontbreekt nog een volwaardige regionale benadering. Arbeidsmigratie wordt in enkele akkoorden benoemd, maar vaak vooral vanuit lokale huisvesting, registratie of beheersing. Voor ondernemers in de sierteelt, horeca, toerisme, logistiek, techniek en zorg is beschikbaarheid van personeel echter een structurele randvoorwaarde. De regio heeft behoefte aan een gezamenlijke aanpak waarin fatsoenlijke huisvesting, registratie, toezicht, werkgeversverantwoordelijkheid én voldoende arbeidscapaciteit samenkomen. Zonder die aanpak komt de uitvoerbaarheid van economische ambities onder druk te staan.

Ook de toeristisch-recreatieve economie vraagt om meer dan lokale beleidskeuzes. De akkoorden benoemen terecht kwaliteit, spreiding, leefbaarheid, strandbeleid, waterrecreatie, evenementen en jaarrond toerisme. Maar voor ondernemers blijft de vraag waar daadwerkelijk ruimte ontstaat voor investeringen in verblijfsrecreatie, indoor voorzieningen, slechtweer-aanbod, horeca, fiets- en wandelstructuren, waterrecreatie en bereikbaarheid. Gezond toerisme vraagt niet alleen om branding, maar ook om investeringsruimte en regionale afstemming. Alleen zo kan deze sector duurzaam blijven bijdragen aan economie en brede welvaart.

Daarnaast verdient waterkwaliteit meer aandacht als economische randvoorwaarde. De Kaderrichtlijn Water, blauwalg, recreatiewater, landbouwemissies en de kwaliteit en kwantiteit van plassen, sloten, vaarten en kustwater raken direct aan landbouw, recreatie, toerisme en leefbaarheid. In enkele akkoorden wordt dit benoemd, maar een gezamenlijke economische en ecologische aanpak ontbreekt nog.

Wat ons vooral opvalt, is het ontbreken van een gedeeld gevoel van urgentie: de opgaven worden globaal benoemd, maar niet als opgaven die om onmiddellijke, regionale actie vragen. Kortom, wij zien een risico dat de vijf gemeenten afzonderlijk waardevolle keuzes maken, maar dat de gezamenlijke economische uitvoeringskracht onvoldoende ontstaat.

Terwijl juist de meerjarige problemen zoals netcongestie, ruimtegebrek, arbeidsmarkt, waterkwaliteit, bereikbaarheid, energiekosten en verduurzaming, niet per gemeente kunnen worden opgelost.

Daarom vragen wij u bij de uitwerking van de akkoorden nadrukkelijk de volgende vragen te stellen:

1. Zijn deze akkoorden gezamenlijk voldoende antwoord op de opgave van de regionale economie?
2. Waar worden de economische prioriteiten van Bureau BUITEN en de Economic Board Duin en Bollenstreek concreet overgenomen? Denk aan een duurzame Greenport, een kennisintensieve maakindustrie, gezond toerisme, regio-branding en onderwijs & arbeidsmarkt.
3. Welke concrete regionale projecten worden in 2026 gestart om ondernemers in de streek te ondersteunen? Denk aan energiehubs op bedrijventerreinen, versnelling van verduurzaming in de Greenport, remote sensing, circulaire reststromen, een green (flower) campus, toeristische spreiding en ondernemersgerichte vergunning ondersteuning.
4. Hoe wordt netcongestie als economisch urgent probleem aangepakt? Niet alleen via duurzaamheidsloketten voor inwoners, maar ook via collectieve oplossingen voor bedrijven.
5. Hoe zorgen de gemeenten voor voldoende ruimte om te ondernemen? Waar kunnen groeiende MKB-bedrijven, sierteeltbedrijven, recreatiebedrijven en innovatieve maakbedrijven zich ontwikkelen?
6. Komt er een regionale aanpak voor arbeidsmigratie en personeelstekorten? Inclusief huisvesting, registratie, toezicht, onderwijs, werkgeverschap en aansluiting van het onderwijs en de arbeidsmarkt.
7. Hoe wordt dienstverlening aan ondernemers verbeterd? Met één aanspreekpunt, snellere duidelijkheid over initiatieven, voorspelbare vergunningprocedures en minder administratieve lasten.
8. Hoe wordt waterkwaliteit verbonden aan onze economie, de Greenport en onze recreatie? Zodat water, landbouw, toerisme en leefomgeving niet los van elkaar worden behandeld.

Wij vragen u daarom om de coalitie- en raadsakkoorden niet alleen te beoordelen op lokale ambities, maar ook op hun gezamenlijke betekenis voor de regionale economie. De economische kracht van de Duin- en Bollenstreek is geen optelsom van vijf lokale beleidsagenda's. Zij vraagt om gedeelde prioriteiten, uitvoeringskracht, bestuurlijke samenhang en structurele betrokkenheid van ondernemers.

Onze oproep is om in de definitieve besluitvorming of uitwerking van de akkoorden expliciet vast te leggen dat de vijf gemeenten gezamenlijk antwoord geven op bovenstaande vragen.

De regio vraagt niet om extra overleg, maar om tempo en uitvoeringskracht. Wij roepen u daarom op om de akkoorden waar nodig aan te scherpen en bij de uitwerking nadrukkelijk te kiezen voor een gezamenlijke regionale economische agenda met concrete projecten, duidelijk eigenaarschap, een werkbare planning en meetbare resultaten.

Nogmaals de coalitieakkoorden geven een stevige basis voor lokale onderwerpen zoals wonen, leefbaarheid, bereikbaarheid en aantrekkelijke leefomgeving maar verdient ons inziens ook een stevige en concrete aanpak voor de urgente regionale problemen die ons allen raken. U kunt ons, de Economic Board, hierin aan uw zijde vinden.

Wij wensen u veel succes en zien uit naar een nieuwe fase van regionale samenwerking. Uiteraard zijn wij graag bereid mee te denken en/of deze brief mondeling te komen toelichten.

Met vriendelijke groet,

De EBDB-boardleden

Ferry Huurman, Stephan Stokkermans, Arjan van Beelen, Ben van Berge Henegouwen, Sandra Bechtholt, John Boot, Dyane Brummelhuis en Werner Haan (voorzitter).

CC: Audrie van Veen – Directeur programma Duin- en Bollenstreek samenwerking

Bijlage 2 - De vijf pijlers

Het hoofddoel van de EBDB is om te werken aan een vitale en toekomstbestendige economie voor de Duin- en Bollenstreek. In 2030 wil de regio bekendstaan om haar Duurzame Greenport, Kennisintensieve Maakindustrie en Gezond Toerisme.

Deze clusters floreren niet alleen afzonderlijk, maar vooral ook door de kansen die ontstaan in de cross-overs: hightech innovaties versterken de bollenteelt, circulaire principes maken toerisme gezonder en het thema Duurzaamheid & Circulariteit en een sterk Human Capital verbindt al deze sectoren. Zo ontwikkelt de streek zich tot een veerkrachtige, duurzame en internationaal erkende topregio.

Duurzame Greenport

De Greenport van de Duin- en Bollenstreek een internationaal kenniscentrum en koploper in duurzame productie van bollen en bloemen. De ambitie is helder: economische groei en duurzaamheid gaan hand in hand.

Dat betekent: maximale reductie van milieu-impact, vrijwel geen emissies naar oppervlaktewater, herstel en behoud van gezonde, weerbare bodems en het vergroten van biodiversiteit. Daarnaast worden CO^2-uitstoot en energiegebruik geminimaliseerd via duurzame energiebronnen, circulaire bedrijfs-modellen en innovatieve arbeidsprocessen.

De sector onderscheidt zich wereldwijd door certificering, digitalisering en cross-overs met technologie (remote sensing, kennisintensieve teelten). Zo groeit de Greenport uit tot een duurzaam icoon van vakmanschap én innovatie, dat trots en toekomstvisie uitstraalt.

Kennisintensieve Maakindustrie

De Duin- en Bollenstreek staat in de voorhoede van technologische vooruitgang. Met Unmanned Valley, de NL Space Campus en de European Space Agency ontwikkelt de regio zich tot een broedplaats van hightech innovatie. Hier ontstaan drones, sensortechnologie, kunstmatige intelligentie en ruimtevaarttoepassingen met wereldwijde impact.

Cross-overs met de Greenport laten zien hoe sterk deze maakindustrie geworteld is in de regio: toepassingen als Remote Sensing for Floriculture maken het mogelijk plantenziekten vroegtijdig en met millimeternauwkeurigheid te detecteren. Dit verlaagt het gewasbeschermingsmiddelen en verhoogt de efficiëntie.

De maakindustrie van de Duin- en Bollenstreek is dus niet massaal, maar kennisintensief, slim en duurzaam. Met hyperlokale oplossingen die wereldwijd schaalbaar zijn.

Gezond Toerisme

De Duin- en Bollenstreek ontwikkelt zich tot dé regio voor gezond én zakelijk toerisme in Nederland, waar gezond leven, gezond recreëren en kennis-uitwisseling centraal staan.

De streek biedt een unieke combinatie van kust, kleurrijke bollenvelden, historische dorpen, musea en natuurgebieden. Daarnaast wordt ingezet op zakelijk toerisme, met de positioning van de streek als aantrekkelijke congres- en ontmoetingslocatie in verbinding met de campusontwikkeling en kennisintensieve sectoren.

De ambitie is dat toerisme bijdraagt aan de welvaart én de leefbaarheid van de regio. Dat betekent: kwalitatief hoogwaardig toerisme, benutting van de kuuroordstatus als onderscheidend profiel, een sterkere positionering in het zakelijke segment en een betere spreiding van bezoekers over het jaar en de hele streek (dus niet alleen aan de kust, maar ook in het binnenland).

Duurzaamheid & Circulariteit

De Duin- en Bollenstreek wil een leidende rol spelen in de transitie naar een circulaire economie. Economische groei wordt hier gekoppeld aan respect voor milieu, bewoners en omgeving.

Dat betekent: hergebruik van grondstoffen, reductie van reststromen, groene logistiek en energiebesparing. Bedrijven en instellingen werken samen aan nieuwe businessmodellen die bijdragen aan herstel in plaats van uitputting.

De regio positioneert zich hiermee als duurzaam koploper, waar circulariteit geen bijzaak is, maar een fundamenteel principe voor ondernemen, in alle sectoren, van bollenteelt tot toerisme en maakindustrie.

Human Capital

De kracht van de Duin- en Bollenstreek ligt in haar mensen. Een sterke economie vraagt om een inclusieve arbeidsmarkt en goed opgeleide mensen op alle niveaus.

Daarom investeert de regio in talentontwikkeling en levenslang leren, met een inspirerend opleidingsaanbod dat aansluit op de regionale speerpunten: Greenport, technologie, ondernemerschap, zorg en hospitality.

Door intensieve samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven ontstaan doorlopende leerlijnen en een arbeidsmarkt waar iedereen een plek heeft. Zo blijft de streek aantrekkelijk voor jong talent, benut ze de kennis en ervaring van oudere werknemers, en kan iedereen bijdragen aan de toekomst van de regio.

De EBDB werkt aan een sterke, duurzame economie, zodat het ook over 20 jaar prettig wonen, werken en ondernemen is in deze unieke streek.

Scan voor video

Bijlage 3 - Onafhankelijke monitoring door Ecorys

Samenvatting van de monitoringsrapportage over 2025

Ecorys monitort de voortgang van de Economische Uitvoeringsagenda Duin- en Bollenstreek. In de tweede rapportage, van 8 mei 2026, concludeert het bureau dat de EBDB in 2025 passende invulling geeft aan haar verbindende en aanjagende rol in de regionale economie. Het aantal projecten neemt toe en de projecten brengen partijen en economische pijlers samen. Voor het vaststellen van structurele economische impact is het volgens Ecorys nog te vroeg.

Reikwijdte van de monitoring

De hoofdtekst beschrijft uitsluitend projecten die de EBDB in 2025 financierde. Projecten die in 2024 zijn gefinancierd en in 2025 zijn afgerond, en voorbereidingen voor financiering in 2026 of later, vallen daarbuiten. De rapportbijlage geeft aanvullend de cumulatieve cijfers over 2024 en 2025.
Ecorys beoordeelt de projectrollen en financiering van de EBDB, de samenwerking tussen bedrijven, overheden en onderwijs- en kennisinstellingen, en de verbindingen tussen de pijlers. De gegevens zijn aangeleverd door de EBDB en gevalideerd in gesprekken met regionale stakeholders.

Projecten en financiering

Indicator	2025	2024 en 2025 samen
Aantal projecten	13	23
Bijdrage van de EBDB	€ 412.909	€ 937.059
Totale projectinvesteringen	€ 1.670.705	€ 3.108.180,73

Het cumulatieve aantal van 23 volgt uit de vijf aantallen in figuur 8 van de rapportbijlage. De financiële totalen staan in figuren 9 en 10.

De EBDB financierde in 2025 ongeveer een kwart van de totale projectinvesteringen. Per euro EBDB-projectbijdrage bedroegen de totale investeringen daarmee circa vier euro, inclusief die EBDB-bijdrage. Deze bedragen betreffen directe projectinvesteringen; bredere economische effecten zijn hierin niet meegerekend.

Samenwerking en projectrollen

Ecorys rapporteert in totaal 133 betrokken partners bij de dertien projecten. De EBDB trad op als financier, projectpartner en projecteigenaar. Bij ongeveer 30 procent van de projecten vervulde zij de rol van projecteigenaar. Volgens het rapport betreft dit tijdelijk eigenaarschap in de opstartfase, met de intentie dit op een passend moment over te dragen.

Verschillen tussen de pijlers

Duurzame Greenport, Kennisintensieve Maakindustrie en Gezond Toerisme telden in 2025 elk vier projecten; Human Capital telde één project. Binnen Duurzaamheid en Circulariteit waren geen projecten met dit thema als primaire indeling. Wel kwam duurzaamheid en circulariteit terug in zes van de dertien projecten binnen andere pijlers.

Duurzame Greenport kende de hoogste totale projectfinanciering, gevolgd door Gezond Toerisme. De EBDB-bijdrage en het aantal financiers waren het hoogst bij Gezond Toerisme. Kennisintensieve Maakindustrie kende, ondanks hetzelfde aantal projecten als Greenport en Toerisme, relatief weinig financiers en projectfinanciering. Deze vergelijking betreft de omvang van de financiering; zij geeft geen rangorde van de kwaliteit of maatschappelijke impact van de projecten.

Duiding en aanbevelingen

Ecorys beoordeelt de groei van tien projecten in de monitor over 2024 naar dertien in 2025 positief. Het bureau ziet ruimte om, naarmate de positionering en afstemming met gemeenten verder bestendigen, de inzet sterker te richten op nieuwe kansrijke projecten met het bedrijfsleven. Het noemt daarbij de volgende mogelijkheden:

Zichtbaarheid bij het mkb vergroten

Een regiotour langs lokale ondernemerskringen kan de bekendheid en vindbaarheid van de EBDB verbeteren en ondernemers stimuleren om met relevante projectinitiatieven te komen.

Projectaanvragen begeleiden

Omdat de kwaliteit van aanvragen soms te wensen overlaat, kan de EBDB initiatiefnemers helpen bij het uitwerken van hun voorstellen en het doorlopen van het aanvraagproces.

Innovatievragen en partners verbinden

Innovatiechallenges of een matchingplatform kunnen kleinere bedrijven helpen hun innovatievraag te verbinden aan onderwijsinstellingen, andere bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Duurzaamheid en circulariteit versterken

Hoewel deze onderwerpen in andere projecten zijn verweven, ziet Ecorys mogelijkheden voor meer zelfstandige projectinzet. Het bureau wijst op de kapitaalintensiteit, het benodigde leiderschap en kansen om de betrokkenheid van overheidspartijen te vergroten.

Vervolg van de monitoring

De huidige meting brengt inzet en directe resultaten in beeld. Ecorys acht duurzame resultaten en maatschappelijke impact aannemelijk, maar stelt deze nog niet vast. In de volgende monitoringsrapportage is een enquête voorzien voor de kwalitatieve beoordeling van bereikte resultaten en de inbreng van de EBDB. Zodra projecten zijn afgerond of voldoende gevorderd, kunnen één of meer casestudies aanvullende verdieping bieden.

Bron: Ecorys, Monitoringsrapportage Economische agenda Duin en Bollenstreek, 8 mei 2026. Zie met name de onderdelen Inleiding, Selectie van indicatoren, Voortgang, Tot slot en de bijlage met cumulatieve cijfers.

Raadpleeg de volledige monitoringsrapportage van Ecorys >

kidszo!
kidszo!

Bijlage 4 - Economische koers en organisatie

Samenvatting van het advies van Bureau BUITEN uit 2022

Bureau BUITEN stelde voor Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk en Teylingen een advies op over het economische uitvoeringsprogramma en de organisatie van de regionale samenwerking. Het rapport van 7 september 2022, versie 1.3, richt zich op de periode 2023–2026, met doelen die deels doorlopen tot 2030. De kern is een vitale en toekomstbestendige regionale economie, gedragen door samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid en onderwijs- en kennisinstellingen. De onderstaande voorstellen zijn aanbevelingen uit dat rapport.

Waarom regionale samenwerking nodig is

Volgens Bureau BUITEN functioneren economie en arbeidsmarkt over gemeentegrenzen heen. Bedrijven, werknemers, onderwijsinstellingen en bezoekers onderhouden relaties binnen én buiten de Duin- en Bollenstreek. Regionale samenwerking bundelt kennis en capaciteit, versterkt innovatie en verbetert de aansluiting op beleid en financiering van provincie, Rijk en Europese Unie. Daarbij vraagt de beperkte schaal van de streek ook om verbindingen met omliggende regio's.

Het bureau benoemt sterke economische sectoren, maar ook druk door onder meer vergrijzing, een mismatch op de arbeidsmarkt, verkeerscongestie en de woningmarkt. Het advies legt daarom nadruk op innovatie, anders werken en het toekomstbestendig maken van de economie.

Economische pijlers en gezamenlijke doelen

Duurzame Greenport: De internationale positie in bollen- en bloemenkennis versterken en de teelt verduurzamen. Het rapport verbindt dit onder meer aan energie- en klimaatopgaven, vermindering van emissies en gewasbeschermingsmiddelen, en innovatie.

Kennisintensieve Maakindustrie: Space, Unmanned Valley en Flower Science verder ontwikkelen en onderling verbinden. De inzet richt zich op kennisuitwisseling, toegang tot onderzoeksfaciliteiten en financiering, en toepassing van technologie in andere sectoren.

Gezond Toerisme: Toerisme verbinden met gezondheid, recreatie en de kwaliteiten van de hele streek. Het rapport bepleit een gezamenlijke regiobrand, meer samenhang in het aanbod en spreiding van bezoekers over het jaar en de regio.

Een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt vormt een gezamenlijke opgave voor deze pijlers. Bureau BUITEN adviseert één centrale Human Capital Agenda, in samenwerking met de drie pijlers én andere economische sectoren. Daarbij gaat het om voldoende goed opgeleide mensen, een inclusieve arbeidsmarkt en nauwere banden met onderwijs- en kennisinstellingen.

Sturen op programmadoelen

Projecten moeten gezamenlijk bijdragen aan meetbare programmadoelen. De uitvoeringsorganisatie moet ruimte hebben om projecten te kiezen en bij te sturen op basis van actuele ontwikkelingen, draagvlak en financieringsmogelijkheden. De beoordeling van het programma moet zich richten op doelbereik en effecten, naast de uitgevoerde activiteiten.

Organisatie en rolverdeling

Bureau BUITEN adviseert één stichting met een breed samengestelde Board, een compacte uitvoeringsorganisatie en een afzonderlijke Raad van Toezicht. De Board geeft strategische richting en verbindt de partijen, pijlers en netwerken in de regio. De uitvoeringsorganisatie ontwikkelt projectvoorstellen en stuurt de uitvoering aan; projecteigenaren voeren de projecten uit. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de uitvoering.

Heldere rollen en mandaten, voldoende capaciteit en een op samenwerking gerichte houding zijn volgens het bureau bepalend. Afstemming met Stichting Greenport, Unmanned Valley en NL Space Campus is daarbij van belang.

Projectontwikkeling en financiering

Het advies vraagt om meer deskundigheid voor projectontwikkeling en het combineren van gemeentelijke middelen met bijdragen van provincie, Rijk, Europese programma's en bedrijfsleven.
Het onderscheidt organisatiekosten en projectfinanciering, en adviseert de provincie inhoudelijk en financieel sterker te betrekken.

Het rapport houdt vast aan minimaal een derde cofinanciering door het bedrijfsleven op programmaniveau. Een afzonderlijk project kan een lager aandeel hebben als dit elders in het programma wordt gecompenseerd. Deze toepassing op het programma als geheel biedt ruimte voor flexibiliteit en voortgang. Een ledenstructuur wordt genoemd als mogelijkheid om bedrijven sterker te verbinden en cofinanciering te bevorderen. Het rapport denkt indicatief aan jaarlijkse bijdragen vanaf € 1.000 voor kleinere mkb-bedrijven tot circa € 5.000 voor grotere organisaties. Dit is een te overwegen instrument uit het advies.

Verantwoording en betrokkenheid van gemeenten

Bureau BUITEN adviseert jaarlijkse rapportage aan de Raad van Toezicht over meetbare programmadoelen, ook beschikbaar voor gemeenten en gemeenteraden. Wethouders verantwoorden de gemeentelijke uitgaven aan hun raden via een voortgangsverslag op programmaniveau en financiële verantwoording. Het bureau noemt daarnaast een jaarlijkse bijeenkomst waar raadsleden worden geïnformeerd, kunnen meedenken en Boardleden ontmoeten.

Afbakening en verdere ontwikkeling

Bereikbaarheid, dienstverlening aan ondernemers en voldoende geschikte bedrijventerreinen vallen buiten de afbakening van het uitvoeringsprogramma, maar blijven voorwaarden voor economische ontwikkeling. Daarom is afstemming met de bredere gemeentelijke en regionale agenda nodig.

Het voorgestelde organisatiemodel biedt ruimte voor groei. Bij positieve ervaringen kan verdere krachtenbundeling met regionale organisaties worden verkend. Op langere termijn noemt het rapport ook vergaande samenwerking met, of opgaan in, Economie 071 als mogelijkheid.

Bron: Bureau BUITEN, Advies uitvoeringsprogramma en organisatie economie Duin- en Bollenstreek 2023–2026, versie 1.3, 7 september 2022. Zie de samenvatting en hoofdstukken 2, 3 en 4.

Raadpleeg het volledige advies van Bureau BUITEN >

Bijlage 5 - Projectbeschrijvingen per thema

Deze bijlage bevat de volledige beschrijvingen van alle projecten waaraan de EBDB in 2027 werkt, geordend per thema. Per project is aangegeven wat het inhoudt, met welke partijen wordt samengewerkt, in welke fase het zich bevindt en welke stap voor 2027 is voorzien. Hoofdstuk 2 geeft per thema een samenvatting en licht een aantal projecten uit.

Regiodeal

Van planvorming naar uitvoering

In 2027 verschuift de aandacht van planvorming naar uitvoering. De EBDB levert een actieve bijdrage aan de ontwikkeling, begeleiding en realisatie van drie projecten die de economische structuur van de regio versterken:

Remote Sensing II (Uitvoeringsfase)
Door het toepassen van drones, sensortechnologie, satellietbeelden en kunstmatige intelligentie worden ziektebeelden in planten vroegtijdig herkend, zodat niet langer het hele veld hoeft te worden bespoten maar alleen de planten die het ziektebeeld vertonen. Zo kan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen aanzienlijk worden verminderd.

GreenCampus Bollenstreek
(Uitvoerings- en Planvormingsfase)

GreenCampus Bollenstreek wordt ontwikkeld als een kennis- en innovatieomgeving waarin onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven rond de Greenport samenkomen. De campus is gericht op het behouden en ontwikkelen van talent en op het ondersteunen van ondernemers bij de transitie naar een duurzame en toekomstbestendige sector. Na het haalbaarheids-onderzoek uit 2026 wordt de volgende fase verder uitgewerkt. Daarbij wordt gezocht naar een geschikte fysieke locatie en wordt een aanvraag voorbereid voor de Regiodeal.

Toekomst Zeker Telen (Uitvoeringsfase)
Pilotproject bij een bollenteler, bekend onder de naam RD TZT, waarbij met een ijzerpoederverbrandings-centrale wordt aangetoond dat de sector volledig van het gas af kan en geen last meer heeft van netcongestie. Met ijzerpoeder kan duurzame energie worden opgeslagen: bij verbranding levert het warmte en stroom, waarna ijzeroxide (roestpoeder) overblijft dat met overcapaciteit van zon- en windenergie weer kan worden omgezet in ijzerpoeder. Dit is een volledig circulair energieproces zonder CO2-uitstoot.

In september 2026 is vanuit de Regiodeal € 500.000 aan het project toegekend. De techniek wordt in 2026-2028 getest bij de bollenteler; daarnaast wordt gewerkt aan een spin-off waarbij dezelfde techniek op een bedrijventerrein wordt toegepast, gericht op de regeneratie van roestpoeder terug naar ijzerpoeder.

Samenwerking Greenport

Daarnaast draagt de EBDB binnen de samenwerking met Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek bij aan het volgende project:

Regiocertificering (Uitvoeringsfase)
Regiocertificering is een praktische toepassing van doelsturing in pilotvorm. Het derde pilotjaar is inmiddels in volle gang. In het vervolg van het project staat de vraag centraal hoe doelsturing op een toekomstbestendige manier in de Duin- en Bollenstreek kan worden geborgd.

Naast Regiocertificering voert de EBDB overleg over het initiëren van nieuwe projecten en onderzoekt zij ook onafhankelijk een aantal projecten binnen dit thema:

Geodata (planvorming)
Radio Earth en Acacia Water ontwikkelen 'Teler Made Solutions' (TMS), een nieuwe meettechniek die bollentelers per perceel laat zien hoe vochtig en warm de bodem en het gewas zijn. Dit is met meer precisie dan met de satellietbeelden die momenteel gebruikt worden. De ontwikkeling van deze techniek wordt apart gefinancierd, via een subsidieaanvraag bij de provincie Zuid-Holland en eigen middelen van de bedrijven. Dit project zal er vervolgens voor zorgen dat deze techniek ook echt in de Duin- en Bollenstreek gebruikt gaat worden.

Concreet wordt de techniek twee teeltseizoenen lang getest op velden in alle vijf de EBDB-gemeenten, waarna de metingen worden vertaald naar iets waar lokale telers in de praktijk mee uit de voeten kunnen. Minstens drie telers uit de regio gaan er daadwerkelijk mee werken en beoordelen of het ook daadwerkelijk bruikbaar is. Het doel is dat telers hierdoor minder water gebruiken om te beregenen en minder gewasbeschermingsmiddelen nodig hebben.

Agri-drone school (Planvormingsfase)
In samenwerking met Ondernemers in de Lead wordt er gekeken naar een leertraject waarbij de nadruk ligt op het leren vliegen met drones, het gebruiken van de sensortechnologie en het verwerken en toepassen van de verkregen data.

Agriwater (planvorming)
Uit de langetermijnstudie "Toekomstgericht water-beheer Rijnland" (2025) blijkt dat verzilting de bollenteelt op langere termijn in grote delen van de regio bedreigt. Een van de mogelijke oplossingen is het ontzilten van brak water bij bedrijven zodat dit geschikt wordt voor beregening. Het Zuid-Afrikaanse bedrijf AgriWater heeft hiervoor een innovatieve techniek ontwikkeld die momenteel voor het eerst in Nederland getest wordt bij een tomatenteler in Honselersdijk. Na een eerste verkennend overleg in augustus 2026 onderzoekt de EBDB samen met Hoogheemraadschap Rijnland, Greenport Duin- en Bollenstreek, KVAB en LTO of de techniek ook geschikt is voor de bollenteelt. Het doel is om in 2027 een pilot te starten bij een bollenkweker in de Duin- en Bollenstreek.

> **De uitdagingen voor het waterbeheer in onze regio zijn groot. Verzilting, droog-te en een steeds zwaardere druk op de waterkwaliteit vragen onder meer om nieuwe technieken en innovatieve oplossingen.**
>
> **De Economic Board Duin en Bollenstreek helpt ons daarbij door innovatieve ideeën aan te dragen, partijen bij elkaar te brengen, projecten concreet te maken en financiering voor pilots en demo's te helpen vinden. Zo werken we samen aan oplossingen die niet alleen goed zijn voor het waterbeheer maar ook bijdragen aan een toekomstbestendige economie in de regio.**
>
> Hoogheemraadschap van Rijnland, Leiden

Onderwijs en Arbeidsmarkt

Human Capital Agenda (Planvormingsfase)
Onder leiding van Gonneke Leereveld (ManageMind Groep) organiseerde de EBDB een regionale verkenningssessie met de vijf gemeenten, NL Space Campus, Unmanned Valley, Bedrijfsleven Bollenstreek en Stichting Fioretti, over uitdagingen en prioriteiten voor Human Capital in de regio. In 2027 wordt bepaald waar de belangrijkste lacunes liggen en worden concrete acties en mogelijke projecten ontwikkeld die bijdragen aan een toekomstbestendige regionale arbeidsmarkt.

Hot Takes (Planvormingsfase)
HOT TAKES is een jongerenparticipatieproject van Stichting Time Out uit Overveen dat in 2027 van start gaat en 24 maanden duurt. Jongeren onderzoeken zelf hoe polarisatie, sociale media, desinformatie en vertrouwen in maatschappelijke instituties hun generatie beïnvloeden. Het project combineert jongerenonderzoek, verbatimtheater, niet-formeel leren en democratische dialoog, met als doel dat jongeren meer vertrouwen krijgen in hun mogelijkheden om invloed uit te oefenen op maatschappelijke en democratische processen. De EBDB heeft Stichting Time Out en Stichting Fioretti met elkaar in verbinding gebracht en onderzoekt samen met beide partijen of leerlingen van Fioretti kunnen deelnemen aan het project en de centrale Jongerenadviesraad.

Regionale aanpak arbeidsmigratie (Planvormingsfase)
Samen met Greenport Aalsmeer wordt gewerkt aan een regionale aanpak van arbeidsmigratie; hiervoor ligt momenteel een aanvraag bij de Regiodeal.

AI voucher programma (Planvormingsfase)
Voucherprogramma om ondernemers te helpen bij het implementeren van AI in hun werkprocessen, gericht op efficiëntie en het opvangen van personeelstekorten.

Tech Discovery Days 2027 (Planvormingsfase)
De Tech Discovery Days 2027 zijn een driedaags techniek- en maakfestival op Unmanned Valley. Bezoekers maken op een laagdrempelige, interactieve manier kennis met techniek als drones, robotica, kunstmatige intelligentie, programmeren, virtual reality en autonome systemen.

Bedrijven, onderwijsinstellingen en kennispartners uit de regio laten hun technologie zien en bezoekers mogen er via demonstraties en workshops zelf mee aan de slag. Het doel is jongeren en andere inwoners op een toegankelijke manier te laten kennismaken met techniek en de kennisintensieve maakindustrie, en zo hun interesse in technische opleidingen en beroepen te vergroten. Tegelijk brengt het evenement bedrijven, onderwijs, overheden en kennispartners rond dit thema zichtbaar bij elkaar, en laat het zien welke innovatieve bedrijvigheid er in de regio is en welke opleidings- en loopbaanmogelijkheden daarbij horen.

Zo draagt het festival bij aan technisch talent in de regio en aan een betere aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt van de toekomst. De ambitie is dat de Tech Discovery Days uitgroeien tot een jaarlijks terugkerend evenement op Unmanned Valley.

Innovatieclusters

Hackathons 2027 (Planvormingsfase)
Hackathons dragen al enkele jaren bij aan het oplossen van internationale vraagstukken op het gebied van water en defensie. De Europese financiering van de editie 2026 valt in 2027 waarschijnlijk weg; voorstel is de hackathons toch te continueren.

Open calls / Tenderdesk (Uitvoeringsfase)
In 2026 opgezet project dat start-ups, scale-ups en mkb-bedrijven ondersteunt bij het vinden van nationale en Europese subsidies en investeerders, en een netwerk van samenwerkingspartners faciliteert. Wordt in 2027 gecontinueerd.

Autonome veerdienst (Planvormingsfase)
Eerste stap in een bredere strategie om het structurele personeelstekort in de veerdienstsector regionaal aan te pakken, met een regionaal netwerk van pontverbindingen met gecentraliseerd, remote toezicht. De Zijlpont en de Grote Sloot bij Koudenhoorn vormen de eerste twee schakels; kennis wordt benut van een vergelijkbaar traject in Smallingerland.

Pilot 'ZemQuest-batterij' (Planvormingsfase)
ZemQuest is gevestigd op het Bio Science Park en verbonden aan NL Space Campus. Het bedrijf ontwikkelt een innovatieve aluminium-luchtbatterij voor locaties zonder netaansluiting. De batterij is compact, onbrandbaar en maakt geen gebruik van schaarse of zeldzame grondstoffen.
Volgens ZemQuest is de technologie bovendien voor meer dan 99% circulair en biedt deze een duurzaam alternatief voor lithium-ion en waterstof. De EBDB onderzoekt samen met ZemQuest en Ouwehand Bouw in Katwijk de mogelijkheid om de batterij in 2027 te testen op een nieuwbouwlocatie zonder netaansluiting. De pilot moet aantonen of de technologie in de praktijk kan worden ingezet als tijdelijke of lokale energievoorziening.

Incubator programma 2027 (Uitvoeringsfase)
In 2024 opgezet programma dat in 2027 wordt gecontinueerd; deelnemers worden geholpen bij het doorontwikkelen van hun bedrijf met advies over marketing, sales, externe investeerders en personeel.

Scan voor info

Uitbouw Safety & Security (Planvormingsfase)
Het Nederlandse defensiebudget groeit de komende jaren sterk, van 2% van het bruto binnenlands product in 2024 naar 3,5% in 2035. Een deel van de extra defensie-uitgaven moet via Industriële Participatie (IP), voorheen vaak aangeduid als compensatieorders, ten goede komen aan de Nederlandse economie en defensie-industrie. Unmanned Valley en NL Space Campus beschikken over hoogwaardige kennis en technologie die relevant zijn voor het domein Safety & Security. De clusters worden nu nog vooral gezien als innovatie- en testlocaties voor civiele toepassingen. De EBDB heeft daarom in 2026 het initiatief genomen om samen met de NIDV te verkennen hoe Unmanned Valley en NL Space Campus sterker kunnen worden gepositioneerd voor defensietoepassingen, Industriële Participatie en bijbehorende opdrachten. In 2027 worden deze gesprekken samen met Unmanned Valley en NL Space Campus voortgezet en uitgebreid naar de ministeries van Economische Zaken en Defensie. Het doel is om de clusters en de daaraan verbonden bedrijven beter in beeld te brengen en vanaf 2028 een groter deel van de defensie-investeringen, opdrachten en samenwerkingsactiviteiten naar Unmanned Valley en NL Space Campus te halen.

Ouderenzorg monitoring (Planvormingsfase)
Pilot met een monitoringsdevice op de arm waarmee ouderen langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen; continue analyse van parameters als bloeddruk, saturatie en hartslag moet vroegtijdige signalering van bijvoorbeeld een hartaanval of TIA mogelijk maken.

Energie

Smart energie hubs
(deels Uitvoeringsfase, deels Planvormingsfase)
Twee Smart Energy Hubs: één in het noordoosten (Hillegom/Lisse/Teylingen), één in het zuidwesten (Katwijk/Noordwijk). Een hub combineert duurzame opwek met opslag, conversie en collectieve laad-infrastructuur om netcongestie te verminderen.

Fase 1 (in uitvoering, Q4 2026 – Q1 2027) brengt de energiebehoefte van de regio in beeld en bepaalt de twee hublocaties. Fase 2 (in voorbereiding vanaf Q1 2027; bijdrage € 50.000 in 2027) richt zich op de daadwerkelijke locatiekeuze.

Energiecongres (Uitvoeringsfase)
In samenwerking met Circulair West en de Rabobank wordt in februari 2027 een energiecongres georganiseerd, waarin ondernemers uit de regio op de hoogte worden gebracht van de nieuwste innovaties, wetgeving en subsidiemogelijkheden op het gebied van energie.

Circulaire bouwpanelen (Planvormingsfase)
De EBDB onderzoekt samen met Groot Packaging en SAM Panels de mogelijkheid om bouwpanelen te maken van bollenafval. Een eerste laboratoriumtest in 2026 liet zien dat dit technisch mogelijk is.
In 2027 volgt een pilot waarbij Groot Packaging voldoende bollenafval levert voor de productie van vijf bouwpanelen door SAM Panels. De panelen worden vervolgens in de praktijk getest.
Een mogelijke toepassing is Keukenhof, waar de panelen kunnen worden gebruikt om bezoekers-stromen te geleiden. Het project draagt bij aan het hoogwaardiger benutten van bollenafval en aan de ontwikkeling van nieuwe circulaire toepassingen.

Regiobranding & Toerisme

De Tuin van Holland (Uitvoeringsfase)
De Tuin van Holland richt zich op de ontwikkeling van een herkenbare regionale bestemming voor gastronomisch toerisme. Ondernemers, horeca, kennisinstellingen en overheden werken samen aan een gezamenlijk toekomstbeeld en de verdere uitwerking daarvan. Daarbij komen streekproducten, bollenteelt, landschap, kust, erfgoed, gezondheid en gastronomie samen. De ambitie is om hiermee meer regionale economische waarde te creëren en het toerisme beter over het jaar te spreiden.

De EBDB draagt financieel en inhoudelijk bij aan de verkenningsfase, die moet leiden tot een gezamenlijke regionale aanpak voor gastronomisch toerisme en tot voorstellen voor concrete vervolgprojecten in 2027.

Cascade-effecten toerisme Duin- en Bollenstreek (Uitvoeringsfase)
Breda University of Applied Sciences (BUas) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onderzoeken hoe klimaatverandering de toeristische economie in de Duin- en Bollenstreek kan raken. BUas brengt de regionale toeristische sector en de beschikbare data in kaart. PBL gebruikt deze informatie en de KNMI'23-klimaatscenario's om mogelijke klimaat-schokken, waaronder verzilting, te modelleren.
Dit leidt tot een regionale stresstest en een kaart van mogelijke cascade-effecten, die zichtbaar maakt welke onderdelen van de toeristische keten kwetsbaar zijn. De EBDB levert regionale informatie en werkt mee aan interviews en een workshop. De resultaten worden in 2027 besproken en gebruikt om mogelijke klimaatadaptatiemaatregelen te bepalen.

Nature in Balance (Planvormingsfase)
BUas ontwikkelt met partners het RAAK-PRO-project Nature in Balance, gericht op het mobiliteitsvraagstuk rond Keukenhof: hoe recreatiedruk beter te meten is en hoe natuur, toerisme en mobiliteit beter op elkaar af te stemmen zijn.

Regiobranding
(deels Uitvoeringsfase, deels Planvormingsfase)
Fase 1 resulteerde in de positionering van de streek met Gezond, Vitaal en Energiek als kernwaarden. Fase 2 verschuift de nadruk naar uitvoering via een toolkit. Fase 3, die in 2027 start, richt zich op het opzetten van een ambassadeursnetwerk waarbij key personen de regio profileren op hun eigen kennisgebied.

Congresfonds (Uitvoeringsfase)
Het in 2026 opgezette fonds maakt het aantrekkelijker voor meerdaagse congressen om naar de Duin- en Bollenstreek te komen.

Werken aan vitaliteit/Wellnessweek
(Planvormingsfase)
Verbindt beschikbare ruimte in het rustige seizoen met de groeiende behoefte aan ontspanning, beweging, natuur en welzijn — een nieuw toeristisch product met waarde voor bezoekers, bewoners en ondernemers.

LOCOMAT revalidatie toerisme (Planvormingsfase)
LOCOMAT is een medisch apparaat dat mensen met een incomplete dwarslaesie helpt te revalideren. Door een LOCOMAT in de Duin- en Bollenstreek te faciliteren kunnen we meer revalidatietoeristen naar de regio trekken.

Het Bollenbal (Planvormingsfase)
De EBDB wil in samenwerking met het Twentebal jaarlijks een netwerkevenement organiseren in de Duin- en Bollenstreek: het Bollenbal.

Naar het voorbeeld van het Twentebal worden bestuurders, politici en andere prominenten uit heel Nederland uitgenodigd om elkaar in een informele sfeer te ontmoeten en hun netwerk te versterken. Waar klootschieten een kenmerkend onderdeel is van het Twentebal, staat tijdens het Bollenbal croquet centraal.

Veilig strandtoerisme (Uitvoeringsfase)
Het project 'Veilig Strandtoerisme' is een samenwerking tussen de Reddingsbrigades van Katwijk en Noordwijk, Unmanned Valley, de EBDB, Holland Rijnland, Stichting TON, de gemeenten Katwijk en Noordwijk en de Rabobank, die onderzoekt of drones een vaste plek kunnen krijgen in het reddingswerk op het strand.

Sinds de officiële start in november 2025 bij Unmanned Valley in Valkenburg zijn de eerste trainingen en vliegsessies al afgerond. Het gaat om meer dan alleen het aanschaffen van een drone: er wordt een complete operationele voorziening opgebouwd, met opleiding, procedures, certificering en een operationeel handboek, zodat de reddingsbrigades uiteindelijk zelfstandig reddingswerk met drones kunnen uitvoeren.

Inmiddels zijn per reddingsbrigade vijf vrijwilligers opgeleid voor de specifieke dronecategorie en meerdere piloten voor de open categorie, en wordt gewerkt aan de autorisatie om met krachtigere drones onder complexere omstandigheden te mogen vliegen. De betrokkenheid van de vrijwilligers is groot, en dat vormt een stevige basis voor de verdere uitbouw van het project.

ECONOMIC BOARD
DUIN EN BOLLENSTREEK

ebdb.nl